

OPETUSMINISTERIÖ

AMMATTIKORKEAKOULUJEN
AIKUISKOULUTUKSEN OPINTOJEN
HYVÄKSILUKEMISTA SELVITTÄNEEN
VALMISTELURYHMÄN MUISTIO

1 : 2002

KUVAILEHTI

Julkaisija
Opetusministeriö

Julkaisun päivämäärä
31.12.2001

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutuksen opintojen hyväksilukemista selvittävä valmisteluryhmä Puheenjohtaja: Hannele Salminen, Opetusministeriö Sihteeri: Kristiina Huttu, SAMOK ry	Julkaisun laji Työryhmän muistio	
	Toimeksiantaja Opetusministeri	
	Toimielimen asettamispvm 13.2.2001	Dnro
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutuksen opintojen hyväksilukemista selvittäneen valmisteluryhmän muistio		
Julkaisun osat		
<p>Tiivistelmä Opetusministeriö asetti 13.12.2001 valmisteluryhmän, jonka tehtävänä oli</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. laatia suositukset aikaisempien opintojen hyväksymisistä, opetusjärjestelyistä, rahoitukseen liittyvistä kysymyksistä ja muista toimenpiteistä, joilla ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutuksena suoritettavien tutkintojen opiskeluaikojä voidaan tehostaa ja 2. selvittää opistotutkinnon suorittaneiden ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen kysynnän kehitys ja tehdä ehdotukset mahdollisista paikkojen uudelleen suuntaamistarpeista. <p>Valmisteluryhmä analysoi ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutuksen tarjontaa ja kysyntää, aiempien opintojen hyväksilukemista, opintojen ohjausta ja opintojärjestelyjä. Valmisteluryhmä selvitti aikuiskoulutuksen tilaa kyselyn avulla sekä pyysi työnsä tueksi Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE:n koulutusalaakohtaisten työryhmien esitykset hyväksilukemisen periaatteista.</p> <p>Ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutuksen kysyntä vaihtelee alueellisesti ja alakohtaisesti. Opintojen hyväksilukeminen vaihtelee suuresti ammattikorkeakouluittain.</p> <p>Aiempien opintojen hyväksilukemisesta valmisteluryhmä esittää seuraavat suositukset:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Alle 10 vuotta sitten suoritettua saman koulutusalan opistoasteen tai ammatillisen korkea-asteen tutkinnosta luetaan aina hyväksi <u>vähintään</u> 40 - 60 opintoviikkoa. Muut hyväksilukemisen perusteet tulee kirjata mahdollisimman selkeästi kunkin ammattikorkeakoulun tutkintosaantoon. 2) Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE ry. perustaa ryhmän, jonka tehtävänä on laatia kaikkien ammattikorkeakoulujen tutkintosaantoihin lain edellyttämät määräykset hyväksilukemisesta yhdenmukaisten valtakunnallisen käytäntöjen luomiseksi. 3) Jokaisessa ammattikorkeakoulussa nimetään vastuuhenkilö, joka koordinoi hyväksilukemisia ammattikorkeakoulussa koulutusohjelmia edustavan asiantuntijaryhmän ohjaamana. Vastuuhenkilö myös tiedottaa opiskelijoille hyväksilukemisen perusteista. 4) Ammattikorkeakouluissa kehitetään mekanismeja, joilla opiskelija voi nykyistä paremmin osoittaa osaamisensa, jota ei voida todistuksilla osoittaa, mutta joka voi korvata osan opinnoista. <p>Opetusjärjestelyjen kehittämiseksi valmisteluryhmä suosittelee seuraavaa:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Opiskelijoiden henkilökohtaisia opintosuunnitelmia laadittaessa alueen ammattikorkeakoulujen tulee tehdä yhteistyötä opintojen tarjoamisessa opintojen sujuvan etenemisen varmistamiseksi. Tällöin opiskelija voi valita henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaansa kursseja toisen korkeakoulun tarjonnasta. 2) Ammattikorkeakouluissa kehitetään syklisiä tiedonkeruuta opiskelijoiden henkilökohtaisten opintosuunnitelmien ja opetuksen kehittämisen pohjaksi. 3) Opinnot järjestetään joustaviksi ja henkilökohtaista opintosuunnitelmaa hyödynnetään tehokkaasti ohjauksen välineenä. Ammattikorkeakouluissa lisätään aikuisopiskelijoiden henkilökohtaista ja/tai pienryhmäohjausta opintosuunnitelman laadinnassa sekä säännöllistä ja ohjattua henkilökohtaisten opintosuunnitelmien tarkistusta. 4) Korkeakoulujen arviointineuvosto ottaa työsuunnitelmaansa ammattikorkeakoulujen opetussuunnitelmatyön arvioinnin. Arvioinnin avulla tuotetaan muun muassa tietoa opintojen etenemisen tukemiseen liittyvistä hyvistä käytännöistä. <p>Koulutuksen tarjonnan suuntaamiseksi valmisteluryhmä esittää seuraavat suositukset :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Säilytetään nykyinen edellä kuvattu käytäntö, jossa ammattikorkeakoulujen aikuisopiskelijoiden kokonaismäärää ei jaeta koulutusaloittain. Tämä antaa ammattikorkeakouluille mahdollisuuden tarjota opintoja joustavasti eri vuosina kunkin koulutusalan alueellisen kysynnän mukaan. 2) Ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutukseen varataan määräaikaista koulutuskapasiteettia, jonka käytöstä ja kohdentumisesta sovi-taan kolmivuotiskausittain ammattikorkeakoulujen ja opetusministeriön välisissä tavoite- ja tulossopimusneuvotteluissa. 3) Ammattikorkeakoulut tiivistävät yhteistyötään suunnitellessaan vuosittain alueensa aikuiskoulutuksen koulutusalaakohtaista tarjontaa tasapainoisen ja kysyntään nähden tarkoituksenmukaisen koulutustarjonnan turvaamiseksi. 		
Avainsanat (asiasanat) Ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutus, opintojen hyväksilukeminen, aikuisopiskelu		
Muut tiedot		
Sarjan nimi ja numero Opetusministeriön työryhmien muistioita 2002:1		ISSN 0359-761X
Kokonaissivumäärä 30		ISBN 952-442-406-1
Kieli suomi		Hinta
Jakaja Yliopistopaino		Luottamuksellisuus Julkinen
Kustantaja Opetusministeriö		

SISÄLLYS

1 AIKUISKOULUTUS AMMATTIKORKEAKOULUISSA.....	1
1.1 Aikuiskoulutuksen yhteiskunnallinen merkitys	1
1.2 Koulutuksen tarjonta.....	2
1.3 Opiskelijamäärien kehitys	3
1.4 Opinto-oikeus	4
1.5 Koulutuksen rahoitus	5
2 AIKUISKOULUTUKSEN TOTEUTUS.....	6
2.1 Pohjakoulutus, työssäkäynti ja niiden vaikutus opetusjärjestelyihin	6
2.2 Aiempien opintojen ja työkokemuksen hyväksilukeminen	8
2.3 Opiskelumotivaation tukeminen.....	9
2.4 Opintojen ohjaus.....	9
2.5 Arviot kysynnän kehityksestä.....	10
3 VALMISTELURYHMÄN SUOSITUKSET.....	12
3.1 Aiempien opintojen hyväksilukeminen.....	12
3.2 Opetusjärjestelyjen kehittäminen.....	13
3.3 Tarjonnan suuntaamiseen liittyvät suositukset	14

LIITTEET

LÄHTEET

1 AIKUISKOULUTUS AMMATTIKORKEAKOULUISSA

1.1 Aikuiskoulutuksen yhteiskunnallinen merkitys

Koulutus on Suomen kansainväliseen kilpailukykyyn olennaisesti vaikuttava tekijä. Tästä syystä koulutuspolitiikassa on korostettu koulutuksen laadun merkitystä ja pyritty kohottamaan väestön koulutustasoa. Ammattikorkeakoulujärjestelmän luominen on ollut osa tätä politiikkaa.

Parin viimeisen vuosikymmenen aikana aikuiskoulutuksesta on tullut yhä tärkeämpi osa valtakunnallista koulutussuunnittelua ja -politiikkaa. 1980-luvulla painopiste oli ammatillisen aikuiskoulutuksen kehittämisessä. Työelämän ja työmarkkinoiden muutokset ja työtehtävien vaatimustason kohoaminen 1990-luvulla ovat nostaneet elinikäisen oppimisen tärkeäksi koulutuspolitiikkaa linjaavaksi periaatteeksi.

Aikuiskoulutuksella voidaan vastata suhteellisen nopeasti työelämässä ilmeneviin uusiin koulutustarpeisiin, koska koulutukseen hakeutuvilla on työkokemusta ja aiempia opintoja, jotka hyödyttävät opiskelua ja nopeuttavat opintoja. Työelämäosaamisen ja asiantuntemuksen pohjalle voidaan rakentaa uutta osaamista. Ammattikorkeakoulujen erikoistumisopinnot syventävät olemassa olevaa tietämystä, tutkintoon johtavassa koulutuksessa taas valtaosin on ollut kyse suoritettun vanhan tutkinnon tason kohottamisesta ammattikorkeakoulutasolle ja ammatillisen tietämyksen saatamisesta ajan tasalle. Aikuiskoulutuksen järjestämis muodot tähtäävät siihen, että opinnot voidaan suorittaa päätoimisen työn ohella. Tällöin yksilön työsuhte ei katkea, toimeentulo on opintojen ajan turvattu eikä työpaikalla synny välttämättä uuden työntekijän tarvetta.

Aikuiskoulutus toimii myös työmarkkinatilanteen tasaajana: koulutuksen vetovoima on ymmärrettävästi suurin silloin, kun työttömyysaste on korkea. Tärkeä osa aikuiskoulutusta on ammattitaitoa uudistava, laajentava ja syventävä lisä- ja täydennyskoulutus. Koulutuksen jälkeen ollaan työelämässä kymmeniä vuosia, aikuiskoulutus antaa mahdollisuudet pitää yllä taitoja ja oppia uutta.

Ammattikorkeakoulujärjestelmän alueellinen vaikuttavuus on ollut eräänä keskeisenä perusteluna järjestelmän luomiselle. Valtioneuvoston vuosille 1999 - 2004 vahvistaman Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman mukaan ammattikorkeakoulut vahvistavat työelämäyhteyksiään ja osaamistaan työelämän kehittämisessä erityisesti pk-yritysten tarpeita vastaavaksi ja alueellista kehittämistä palvelevaksi. Ammattikorkeakoulut ovat omalta osaltaan vastuussa alueidensa innovaatiojärjestelmien kehittämisestä ja uuden tiedon välittämisestä sen työelämään.

Ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutus palvelee alueen väestöä ja elinkeinoelämää. Suuri osa aikuisopiskelijoista on paikallisten työnantajien palveluksessa opiskeluaikanaan. Näin opiskelun myötä hankittu osaaminen siirtyy suoraan työelämään. Aikuiskoulutukselle on myös ominaista, että opiskelijat hakeutuvat koulutukseen kunkin ammattikorkeakoulun lähialueilta. Nuorten koulutuksessa opiskelupaikkakunnalla ei ole yhtä suurta merkitystä opiskelijaksi hakeuduttaessa. Korkeakoulujen alueellista kehittämistä pohtinut työryhmä (OPM 28:2001) ehdottaakin, että aikuiskoulutustarjonnan suuntaamisessa otetaan huomioon työvoiman kysyntä, väestökehitys ja alueellinen tasapaino.

1.2 Koulutuksen tarjonta

Aikuiskoulutusta tarjotaan kaikkiaan yli 1 000 oppilaitoksessa maassamme. Vain osa näistä järjestää pelkästään aikuiskoulutusta, valtaosa tarjoaa opetusta sekä nuori-soikäluokalle että aikuisille. Ammattikorkeakoulut muodostavat näistä oppilaitoksista yhden ryhmän. Ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutus on muodostunut varsin laajaksi. Opiskelijamäärät ovat kasvaneet vuosi vuodelta (ks. taulukko 1.). Tällä hetkellä ollaan tilanteessa, jossa ammattikorkeakoulut eivät pysty lisäämään koulutusta kysyntää vastaavassa määrin. Taulukossa 1 on esitetty ammattikorkeakoulujen aikuisopiskelijamäärät koulutusaloittain vuosina 1995 - 2000 tutkintoon johtavassa koulutuksessa ja erikoistumisopinnoissa. Suurimmat aloittajamäärät ovat hallinnon ja kaupan alalla; tekniikan ja liikenteen koulutuksessa sekä sosiaali- ja terveysalalla.

Taulukko 1. Ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutuksen opiskelijamäärä koulutusaloittain 1995 – 2000

(Tilastointiajankohdan opiskelijamäärä. * =HUOM: Ei ole sama kuin keskimääräinen opiskelijamäärä. Ajankohta vuosittain 21.12., paitsi vuonna 2000 ajankohta oli 20.9.)

Vuosi		Yhteensä	Luonnon- vara-ala	Tekniikan ja liikenteen ala	Hallinnon ja kaupan ala	Matkailu-, ravitsemis- ja talous- ala	Sosiaali- ja terveysala	Kulttuuriala	Humanisti- nen ja ope- tusala
OPISKELIJAMÄÄRÄ									
1995	Tutkintoon johtava	5 564	173	2 280	1 727	609	678	97	
1996	Tutkintoon johtava	7 079	347	2 597	2 385	284	1 274	192	
1997	Tutkintoon johtava	9 884	517	3 152	3 191	537	2 174	313	
	Erikoistumisopinnot	1 414	37	509	135	181	377	67	108
1998	Tutkintoon johtava	13 022	623	3 697	4 222	772	3 124	510	74
	Erikoistumisopinnot	2 241	122	724	277	213	768	137	
1999	Tutkintoon johtava	17 230	745	4 878	5 958	1 005	3 809	660	175
	Erikoistumisopinnot	2 989	121	727	620	147	1 151	182	41
2000	Tutkintoon johtava	20 530*	914	5 702	6 912	1 387	4 400	805	410
	Erikoistumisopinnot	5 358	284	954	865	244	2 488	319	204

Lähde: OPM, AMKOTA –tietokanta*

Kaikki ammattikorkeakoulut tarjoavat **tutkintoon johtavaa** aikuiskoulutusta. Aikuiskoulutuksena voidaan suorittaa samat tutkinnot kuin nuorten koulutuksessa. Ammattikorkeakoulututkintoon johtavasta koulutuksesta tutkintoon johtava aikuiskoulutus muodostaa noin viidenneksen.

Erikoistumisopinnot on voitu järjestää ainoastaan vakinaisissa ammattikorkeakouluissa, joten kokeilukauden aikana tämän koulutustarjonnan määrä kasvoi vuosittain ammattikorkeakoulujen vakinaistumisten edetessä. Ammatilliset erikoistumisopinnot ovat ammattikorkeakoulututkintoon pohjautuvia ammatillisia jatkotutkintoihin johtavia tai muita laajoja täydennyskoulutusohjelmia. Niiden laajuus on 20 - 40 opintoviikkoa. 40 opintoviikkoa laajemmiksi halutut erikoistumisopinnot on vahvistettava erikseen opetusministeriössä, jolloin laajuudelle on oltava erityiset syyt. Erikoistumisopinnot on suoritettu eniten tekniikan ja terveydenhuollon aloilla.

Avoimen ammattikorkeakoulun toiminta käynnistyi muutamissa ammattikorkeakouluissa pilottitoimintana vuonna 1997 laajentuen vuosittain. Tällä hetkellä kaikki ammattikorkeakoulut tarjoavat ainakin jossain määrin myös avoimen ammattikorkeakoulun opintoja. Tarjonnan laajuudessa on suuria eroja ammattikorkeakouluittain. Avoimen ammattikorkeakoulun opintoina voi suorittaa tutkintoon johtavan koulutuksen opintoja, ei kuitenkaan koko tutkintoa. Avoin ammattikorkeakouluopetus on tarkoitettu kaikille niille, joilla on riittävät valmiudet kyseisten opintojen suorittamiseen muodollisesta pohjakoulutuksesta riippumatta.

Tutkintoon johtavan koulutuksen ja erikoistumisopintojen lisäksi ammattikorkeakoulut tarjoavat **lyhytkestoista täydennyskoulutusta**.

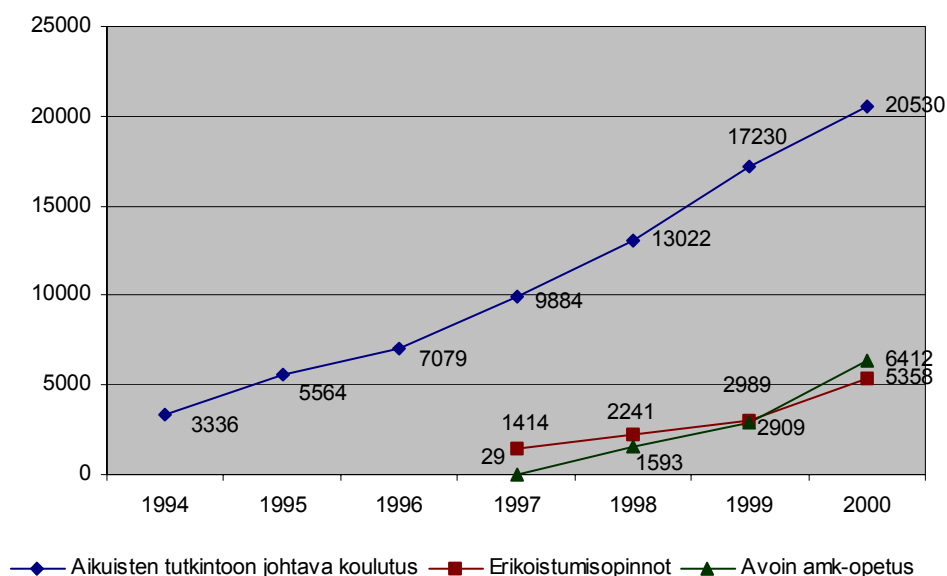
Ammattikorkeakoulujen **jatkotutkintokokeilua** koskeva laki tulee voimaan 1.1.2002 (L 645/2001). Ammattikorkeakoulut voivat aloittaa jatkotutkintoon johtavan koulutuksen aikaisintaan 1.8.2002. Laki on voimassa 31.7.2005 saakka.

Ammattikorkeakoulun jatkotutkinto on uusi 40 - 60 opintoviikon laajuinen korkeakoulututkinto. Tutkinto on tarkoitettu henkilöille, jotka ovat suorittaneet ammattikorkeakoulututkinnon tai muun soveltuvan korkeakoulututkinnon ja joilla on vähintään kolmen vuoden työkokemus asianomaiselta alalta tutkinnon suorittamisen jälkeen. Kokeiluun on varattu kaikkiaan 300 aikuiskoulutuksen aloituspaikkaa vuosittain.

1.3 Opiskelijamäärien kehitys

Kuviossa 1 havainnollistetaan ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutuksen opiskelijamäärien kehitystä vuosina 1994 -1999 tutkintoon johtavassa koulutuksessa, erikoistumisopinnoissa ja avoimessa ammattikorkeakoulussa.

Kuvio 1. Ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutukseen opiskelijamäärät vuosina 1994 - 2000

Lähde: OPM, AMKOTA -tietokanta

Taulukossa 2 on esitetty aikuisopiskelijoiden tutkintasuoritusten määrät vuosina 1995 - 2000, tutkintojen keskimääräiset suoritusajat ja suoritusaikojen vaihteluvälit. Näissä on eroja sekä eri alojen välillä että myös saman alan koulutuksissa eri ammattikorkeakouluissa.

Taulukko 2. Ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutuksen suoritettut tutkinnot koulutusaloittain 1995 - 2000

Vuosi	Yhteensä	Luonnon- vara-ala	Tekniikan ja liikenteen ala	Hallinnon ja kaupan ala	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	Sosiaali- ja terveysala	Kulttuuri-ala	Humanisti- nen ja ope- tusala
SUORITETUT TUTKINNOT								
1995	1994 Lkm	276	17	87	14	52	106	
	Keskim. opiskeluaika							
	Vaihteluväli							
1996	Lkm	698	9	338	115	11	192	33
	Keskim. opiskeluaika							
	Vaihteluväli							
1997	Lkm	1 075	42	326	311	19	320	57
	Keskim. opiskeluaika	2,8	2,5	3,2	3,0	2,7	2,4	2,6
	Vaihteluväli	1.0 - 4.1	1.5 - 4.2	2.1 - 4.1	1.5 - 4.0	2.3 - 3.8	1.0 - 3.4	1.0 - 3.4
1998	Lkm	1 610	113	431	366	34	623	43
	Keskim. opiskeluaika	2,8	2,3	3,1	3,4	3,8	2,3	2,4
	Vaihteluväli	1.4 - 4.8	1.0 - 3.8	1.0 - 5.5	2.0 - 4.2	1.5 - 4.8	1.1 - 3.2	1.0 - 3.6
1999	Lkm	2 353	129	654	559	76	833	90
	Keskim. opiskeluaika	2,7	2,4	3,2	3,0	2,9	2,2	2,4
	Vaihteluväli	1.8 - 3.9	1.5 - 3.3	1.0 - 4.3	1.5 - 4.4	1.5 - 3.8	1.0 - 3.3	1.0 - 3.7
2000	Lkm	3 361	169	716	856	169	1 253	156
	Keskim. opiskeluaika	2,8	2,5	3,1	3,2	2,8	2,5	2,6
	Vaihteluväli	1.3 - 3.9	1.0 - 4.0	1.2 - 4.5	2.0 - 4.0	1.8 - 4.7	1.4 - 3.4	1.0 - 5.3
								1.3 - 1.9

Lähde: OPM, AMKOTA -tietokanta

Ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutuksen kokonaislaajuus on tällä hetkellä vuosittain yhteensä 18 600 vuosiopiskelijaa, joista 14 600 on tutkintoon johtavassa koulutuksessa ja 4 000 erikoistumisopinnoissa. Koko tarjonta oli käytössä täysimääräisenä jo vuonna 2001. Koulutusmäärien lisäämiseen on kuitenkin ammattikorkeakoulujen mukaan tarvetta.

1.4 Opinto-oikeus

Nuorten koulutuksen opiskelijavalinnoissa käytetään yhteishakujärjestelmää, jossa hakijalla on käytettävissään neljä hakutoivetta. Aikuiskoulutuksessa ja vieraskielisessä koulutuksessa haku tapahtuu suoraan ammattikorkeakouluun. Ammattikorkeakoulujen opiskelijavalinnat tehdään lain mukaan ammattikorkeakouluun, koulutusohjelmaan ja erityistapauksessa suoraan suuntautumisvaihtoehtoon. Opiskelijalle syn-

tyy koulutusohjelman / suuntautumisvaihtoehdon ja sen opetussuunnitelman mukainen opiskeluoikeus.

Kaikki tutkintoon johtava koulutus kuuluu ns. yhden opiskelupaikan säännöksen piiriin. Säännöksen mukaan opiskelijaksi valittu saa ottaa saman lukuvuoden aikana vastaan vain yhden korkeakoulututkintoon johtavan opiskelupaikan. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden on ilmoittauduttava joka lukuvuosi läsnä- tai poissaolevaksi ammattikorkeakouluun sen antamien ohjeiden mukaan. Opiskelija menettää opiskeluoikeutensa, mikäli hän ei ilmoittaudu säädetyllä tavalla. Opiskeluoikeuden menettää myös opiskelija, joka ei ole suorittanut opintoja säädetyssä ajassa, jollei ammattikorkeakoulu myönnä hänelle edellä mainittua lisäaikaa opintojen loppuun saattamiseen.

Kokopäiväopiskelijan on suoritettava tutkinto vähintään yhtä vuotta niiden laajuutta pitemmässä ajassa. Tutkinnon laajuus on määritelty opintoviikkojen mukaan siten, että 40 opintoviikon suorittaminen vie opiskelijalta yhden lukuvuoden. 1.8.2001 voimaan tulleen lain (L 583/2001) mukaan opiskelija voi ilmoittautua yhteensä kahdeksi lukuvuodeksi poissaolevaksi opiskelijaksi. Tätä aikaa ei lasketa opintojen enimmäisaikaan. Opintojen pitkittyessä opiskelija voi hakea erityisestä syystä ammattikorkeakoululta lisäaikaa opintojen loppuun saattamiseksi. Tämän lisäajan myöntäminen riippuu ammattikorkeakoulun harkinnasta.

Muun kuin kokopäiväisen tutkinto-opiskelijan opintojen enimmäisajan perusteista määrätään ammattikorkeakoulun tutkintosäännössä. Muulla opiskelijalla tarkoitetaan tässä yhteydessä osapäiväistä opiskelijaa, joka suorittaa opiskelunsa normaalia hitaammassa tahdissa esimerkiksi työn ohessa.

1.5 Koulutuksen rahoitus

Ammattikorkeakoulujen rahoitusjärjestelmää ja sen uudistamistarpeita selvitetään parhaillaan opetusministeriön asettamassa ammattikorkeakoulujen rahoitustyöryhmässä Ammattikorkeakoulujen tutkintoon johtavan aikuiskoulutuksen ja erikoistumisopintojen käyttökustannusten rahoitus määräytyy opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) ja asetuksen (806/1998) säännösten perusteella opiskelijamäärien ja opiskelijaa kohti laskettujen yksikköhintojen mukaisesti. Asukas-kohtainen kunnan rahoitusosuus lasketaan yksikköhintojen perusteella laskettujen valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella. Lain 20 §:n 1 momentin mukaan ammattikorkeakoulujen yksikköhinnat lasketaan joka toinen vuosi yksikköhinnan määrittämisestä edeltäneenä vuonna kaikkien ammattikorkeakoulujen toteutuneiden kokonaiskustannusten perusteella.

Ammattikorkeakoulujen yksikköhinnat lasketaan ammattikorkeakoulututkinnoittain ja niitä voidaan porrastaa muun muassa tutkintoon johtavien koulutusohjelmien kustannuksissa olevien erojen perusteella. Lain 20 §:n 4 momentin mukaan ammattikorkeakoulujen erikoistumisopintojen yksikköhinta määräytyy samoin kuin ammattikorkeakoululle määrätty yksikköhinta. Yksikköhintojen mukainen tutkintoon johtavan koulutuksen ja erikoistumisopintojen rahoitus jatkuu enintään opintojen laajuuden mukaisen ajan. Jatkotutkintoon johtavien opintojen rahoitus määräytyy samoin kuin erikoistumisopintojen käyttökustannusten rahoitus.

2 AIKUISKOULUTUKSEN TOTEUTUS

2.1 Pohjakoulutus, työssäkäynti ja niiden vaikutus opetusjärjestelyihin

Yleisenä pääsyvaatimuksena ammattikorkeakouluihin on lukio, ylioppilastutkinto, vastaavan alan toisen asteen perustutkinto (entinen kouluasteen tutkinto), opistoasteen tutkinto, ammatillisen korkea-asteen tutkinto tai näitä vastaavat ulkomaiset opinnot.

Selvittääkseen ammattikorkeakoulujen nykyisiä käytäntöjä aikuisopiskelijan aikaisempien opintojen hyväksymisistä, opetusjärjestelyistä ja eräistä muista tehtäväsiantoonsa liittyvistä kysymyksistä valmisteluryhmä lähetti keväällä 2001 kaikille ammattikorkeakouluille kyselyn (ks. liite 1). Siihen vastasi 24 ammattikorkeakoulua. Kyselyssä selvitettiin myös ammattikorkeakoulujen näkemystä opistotutkinnon suorittaneiden ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen kysynnän kehityksestä lähivuosina.

Ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutus pyritään toteuttamaan taustoiltaan suhteellisen homogeenisille ryhmille (opiskelijaksi hakeutuvan aiempi koulutus, osaaminen ja työkokemus), jolloin taustatekijät voidaan ottaa huomioon opiskelijavalinnassa sekä koulutusta ja opetusjärjestelyjä suunniteltaessa. Valitun opiskelijaryhmän ollessa homogeeninen hyväksilukemiset voidaan tehdä koko opiskelijaryhmälle. Tämä helpottaa koulutuksen toteutusta ja nopeuttaa yksittäisen opiskelijan kohdalla opiskelun kulkua. Hyväksilukemisista johtuen aikuisten koulutusaika on yleensä nuorten vastaavaa koulutusaikaa lyhyempi, vaikka tutkintojen laajuus opintoviikkoina on sama kuin nuorilla eli 140, 160 tai 180 opintoviikkoa.

Enemmistössä kyselyyn osallistuneissa ammattikorkeakouluissa yli puolet aikuisopiskelijoista opiskelee päätoimisesti. Yleisin pohjakoulutus, joka on yli puolella hakijoista ja opiskelun aloittaneista, on saman alan opistoasteen tutkinto. Sekä hakijoiden että koulutuksen aloittaneiden pohjakoulutuksessa tapahtuneista muutoksista vuosien 1998 - 2001 aikana olennaisimpia ovat samalla alalla suoritettujen toisen asteen ammatillisten perustutkintojen omaavien määrän kasvu.

Ammattikorkeakoulut pyrkivät joustamaan aikuisopiskelijoiden tarpeiden mukaan opetuksen tarjonnassa ja oppimisympäristöjen järjestämisessä. Opintojärjestelyt eroavat nuorten koulutuksesta: aikuiskoulutusta järjestetään päivä-, ilta-, viikonloppu- ja monimuoto-opetuksena. Toteutus vaihtelee ammattikorkeakouluittain ja koulutusaloittain. Kontaktiopetuksen osuus on tavallisimmin 30 - 50 prosenttia opintoajasta. Virtuaali-, ilta- ja avoin ammattikorkeakouluopiskelu sekä esimerkiksi atk-tilojen ympärivuorokautiset aukioloajat tuovat opetuksen ja oppimisympäristöt opiskelijan saataville. Valtaosa aikuisopiskelijoista opiskelee monimuotokoulutuksessa. Opiskelu työn ja perheen ohessa vaatii henkisiä ponnistuksia, luopumista vapaa-ajasta ja pitkäjänteistä sitoutumista. Työ- ja kotioloissa tapahtuvat muutokset saattavat pitkittää tai hankaloittaa opintoja, jolloin oppilaitokselta edellytetään joustavuutta opintojen järjestämistavoissa ja tarjonnassa.

Opiskelun ja työssäkäynnin yhteensovittaminen on haaste sekä opiskelijalle että opintoja järjestävälle oppilaitokselle. Opintojen keskeyttämistä sekä korkeakoulujen kokopäivä- ja osa-aikaopiskelua selvittänyt opetusministeriön työryhmä (OPM 25:2001) toteaa, että osa korkeakouluopiskelijoista opiskelee osa-aikaisesti, vaikka

korkeakoulujärjestelmämme perustana on koko päiväopiskelu. Osa-aikaopiskelun osuus on suurempi yliopisto- kuin ammattikorkeakoulusektorilla. Ammattikorkeakoulujen aikuisopiskelijoista 11,1 % oli joko poissa tai keskeyttänyt opintonsa vuonna 2000. Vastaava luku nuorten koulutuksessa oli 10,7 %. Koska keskeyttämisen käsitteen määrittely on hankalaa ja ilmiön tilastointi vielä osin puutteellista, edellä mainittu työryhmä (OPM 25:2001) esittää uuden, selkeämmän määrittelyn käyttöönottoa ja valtakunnallisen, kattavan tilastoinnin aloittamista.

Taulukko 3. Opiskelupaikan vastaanottaneiden pohjakoulutus ammattikorkeakouluittain 2000

	Aikuiskoulutus							
	Kaikki hakeneet	Opiskelupaikan vastaanottaneet						
		Yhteensä	Pohjakoulutus					
			Ylioppi- las	Ylioppi- las	Ammatillinen opisto- / korkea-aste	Ammatill. opisto- /korkea- aste	Ammatillinen perustutkinto	Ammatilli- nen perus- tutkinto
Ammattikorkeakoulu	Lkm	Lkm	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%
Amk:t yht.	14 520	7 390	624	8,4	5 040	68,2	1 473	19,9
Arcada-Nylands Sv.								
Diakonia	809	320	21	6,6	165	51,6	131	40,9
Espoon-Vantaan	821	375	9	2,4	350	93,3	15	4,0
Espoon-Vantaan tekn.	869	355	31	8,7	189	53,2	118	33,2
Etelä-Karjalan	197	120	1	0,8	102	85,0	17	14,2
Haaga Instituutin	1 038	369	105	28,5	215	58,3	49	13,3
Helsingin	1 082	474	58	12,2	260	54,9	155	32,7
Helsingin liiketal.	770	276	39	14,1	232	84,1	3	1,1
Humanistinen	96	74	0	0,0	58	78,4	4	5,4
Hämeen	1 269	629	39	6,2	515	81,9	54	8,6
Jyväskylän	648	339	0	0,0	293	86,4	32	9,4
Kajaanin	180	115	4	3,5	107	93,0	4	3,5
Kemi-Tornion	241	184	24	13,0	94	51,1	66	35,9
Keski-Pohjanmaan	173	116	17	14,7	76	65,5	19	16,4
Kymenlaakson	261	144	13	9,0	87	60,4	43	29,9
Lahden	529	334	10	3,0	219	65,6	105	31,4
Mikkelin	574	436	29	6,7	326	74,8	90	20,6
Oulun seudun	571	337	1	0,3	286	84,9	39	11,6
Pirkanmaan	480	196	15	7,7	143	73,0	38	19,4
Pohjois-Karjalan	396	296	33	11,1	124	41,9	139	47,0
Pohjois-Savon	680	413	30	7,3	241	58,4	103	24,9
Rovaniemen	462	245	63	25,7	147	60,0	23	9,4
Satakunnan	484	291	9	3,1	175	60,1	105	36,1
Seinäjoen	302	199	11	5,5	149	74,9	37	18,6
Svenska Yh	18	18	5	27,8	11	61,1	2	11,1
Tampereen	710	224	11	4,9	171	76,3	17	7,6
Turun	494	254	5	2,0	126	49,6	28	11,0
Vaasan	204	140	32	22,9	75	53,6	33	23,6
Yh. Sydväst	162	117	9	7,7	104	88,9	4	3,4

Lähde: OPM, AMKOTA –tietokanta

2.2 Aiempien opintojen ja työkokemuksen hyväksilukeminen

Ammattikorkeakouluopinnoista annetun asetuksen (A 256/1995) 12 §:n mukaan ammattikorkeakoulun tulee huolehtia siitä, että opiskelija saa tutkintosäännöissä määrättyin perustein lukea hyväkseen muussa kotimaisessa tai ulkomaisessa korkeakoulussa tai muussa oppilaitoksessa suorittamiaan vastaavia opintoja sekä korvata tutkintoon kuuluvia opintoja ja harjoittelua muilla samantasoisilla opinnoilla taikka vastaavalla harjoittelulla tai työkokemuksella.

Aikuisopiskelijan aiemmin suorittamien opintojen ja ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen kannalta tarkoituksenmukaisen työkokemuksen hyväksilukemisen tulisi olla eräs keskeinen koulutuksen järjestämisperiaate. Huomioon otettavasta pohjakoulutuksesta samoin kuin aiempien opintojen hyväksilukemisen laajuudesta ammattikorkeakoulut voivat päättää itsenäisesti.

Valmisteluryhmä halusi selvittää, millaisia käytäntöjä ja periaatteita ammattikorkeakoulut näissä noudattavat. Ammattikorkeakoulut ovat tehneet näistä käytännöistä sekä alakohtaisia että aloitusryhmiä koskevia periaatelinjauksia. Sen lisäksi niissä voidaan ratkaista hyväksilukukysymyksiä opiskelijakohtaisesti. Valmisteluryhmän keväällä 2001 suorittama kysely ammattikorkeakouluille osoitti, että hyväksilukemisen periaatteet eroavat toisistaan

- samassa ammattikorkeakoulussa eri koulutusalojen välillä,
- samassa ammattikorkeakoulussa saman koulutusalan koulutusohjelmien välillä
- eri ammattikorkeakouluissa samalla alalla ja lisäksi
- kunkin alan sisällä riippuen esimerkiksi suoritettujen tutkintojen iästä ja muista ammattikorkeakoulun omaksumista käytänteistä.

Joissakin ammattikorkeakoulujen tutkintosäännöissä oli yleisluontoinen maininta ammattikorkeakoulun velvollisuudesta lukea aiempia opintoja hyväksi; osassa tutkintosääntöjä tätä mainintaa ei ole lainkaan. Aikaisempien opintojen hyväksilukeminen vaihtelee ammattikorkeakouluittain suuresti: aikaisemmasta tutkinnosta voidaan hyväksyä osaksi uutta AMK-tutkintoa esimerkiksi 40 - 100 opintoviikkoa. Taustakoulutus luetaan hyväksi henkilökohtaisten opintosuunnitelmien kautta. Ammattikorkeakouluittain on samaa koulutusalaakin koskien suuria eroja sen määrittämisessä, miten vanha tutkintosuoritus oikeuttaa mitenkään laajaan hyväksilukemiseen. Muutamissa ammattikorkeakouluissa ei hyväksytä viittä vuotta vanhempia tutkintosuorituksia, eräissä ammattikorkeakouluissa rajana ovat kymmenen vuotta vanhat tutkinnot.

Myös työkokemuksen hyväksilukemiskäytännöt vaihtelevat sekä aloittain että ammattikorkeakouluittain. Kyselyn mukaan työkokemusta ei pääsääntöisesti lueta hyväksi. Mikäli näin kuitenkin tehdään, hyväksilukeminen tapahtuu vapaavalintaisissa opinnoissa tai työharjoittelussa. Eräillä aloilla työkokemus hyväksytään sellaisenaan opintoihin kuuluvan harjoittelun korvaavaksi, toisilla aloilla harjoittelu on ainakin osittain suoritettava uudelleen.

Hyväksilukemiseen liittyvinä erityisinä opintojärjestelyinä kyselyn vastauksissa mainittiin monimuotokoulutus, opintojen yhteistarjotin, avoimen ammattikorkeakoulun palveluiden (edullinen) käyttömahdollisuus ja virtuaaliopiskelu sekä lukiotaustan ja toisen asteen koulutustaustan omaavien kieltenopetuksen eriyttäminen. Osa vastaajista ei hahmottanut hyväksilukemiseen kuuluvan erityisjärjestelyitä.

Valmisteluryhmä pyysi syksyllä 2001 ARENE:n koulutuslakohtaisilta työryhmiltä esitykset valtakunnallisiksi hyväksilukemisen periaatteiksi ja alakohtaisiksi suosituksiksi. Esitykset saatiin sosiaalialan, terveysalan, tekniikan ja liikenteen sekä hallinnon ja kaupan ryhmiltä. Periaatteellisia, lähinnä henkilökohtaisten opintosuunnitelmien kehittämiseen tutkinnon suoritusajankohdan ja tutkinnon tason huomioimiseen liittyviä hyväksilukemisen kriteerejä esittivät kaikki kolme ryhmää. Sosiaalialan sekä kaupan ja hallinnon työryhmät esittivät alakohtaisen suosituksen. Tekniikan ja liikenteen työryhmä ei suosittanut alalle yhtenäisiä hyväksilukemisen opintoviikkomääriä, mutta kuvasi alalla yleisiä käytäntöjä. (Ryhmien suositukset liitteinä 2 - 5).

2.3 Opiskelumotivaation tukeminen

Opiskelijaksi hakeutuvilla aikuisilla on yleensä hyvä opiskelumotivaatio. Ammattikorkeakoulun vastuulla on tukea motivaation säilymistä järjestämällä opiskeluolosuhteet sellaisiksi, että opiskelijan työtausta ja oma asiantuntemus huomioidaan opetuksessa ja opiskelu koetaan mielekkääksi.

Valmisteluryhmän suorittaman kyselyn mukaan opiskelijoiden motivoimisessa tutkinnon suorittamiseen kohtuullisessa ajassa ammattikorkeakoulut luottavat henkilökohtaisen opintosuunnitelman ja tutoropettajan merkitykseen. Henkilökohtaisen opintosuunnitelman asema opiskeluprosessissa kuitenkin vaihtelee suuresti. Motivointina nopeaan etenemiseen opinnoissa mainittiin myös monimuoto-opetus, opetuksen nivominen työelämään, harjoittelupaikalle nimetty harjoitteluvastaava sekä opiskelijoiden mahdollisuus vaikuttaa opintojen suunnitteluun, esimerkiksi iltaopiskelijoiden mahdollisuuden valita moduuleja myös päiväopinnoista. Tiivis kontakti opiskelijaan nähtiin motivoivana tekijänä, samoin nähtiin kontaktiopetuksen yhteydessä järjestettyjen keskustelutilanteiden ja suorituksista annetun palautteen palvelevan opiskelijaa motivoivina käytäntöinä.

2.4 Opintojen ohjaus

Opiskelijoiden ohjauksessa ollaan selvästi siirtymässä pois entisestä ohjaaja- ja opettajakeskeisestä toimintatavasta, joka oli aiemmin koulutukselle tyypillistä. Suuntana on opiskelijoiden tarpeisiin ja toiveisiin yhä paremmin vastaavien palvelujen tarjoaminen. Tässä kehityksessä luonteenomaista on ollut ohjauksen eri muotojen kehittyminen ja erityisesti internetissä tarjottavan ohjauksen ja neuvonnan lisääntyminen sekä opiskelijan itseohjautuvuuden tukeminen.

Työn ohella opiskelevien ja osa-aikaopiskelijoiden erityistarpeisiin vastataan monimuoto- ohjauksella (kuten verkossa tapahtuvalla ohjauksella) ja opintotoimistojen myöhäisillä aukioloajoilla tiettyinä päivinä. Eräissä oppilaitoksissa henkilökohtaista ohjausta on mahdollista saada myös ilta- ja viikonloppuajaksi. Erityisesti henkilökohtaisten opintosuunnitelmien tarkistamisessa ja suunnittelussa avustavien henkilöiden rooli korostuu. Verkko-ohjauksen todettiin olevan erityisen tärkeää henkilökohtaisten opintosuunnitelmien vuoksi sekä asuinpaikan ja opintotoimiston pitkien välimatkojen vuoksi.

Eräs opintojen ohjauksen ja neuvonnan kehittämiseen olennaisesti vaikuttanut tekijä on se, että ammattikorkeakouluopiskelijat ovat ryhmänä entistä heterogeenisempiä

ammattikorkeakouluopetuksen laajennuttua ja opiskelijamäärien kasvaessa. Opiskelijoiden ikä, kokemus, valmiudet ja taustat, osin tietotasokin, vaihtelevat. Tämä vaatii myös ohjauspalveluiden kehittämistä entistä monimuotoisemmaksi ja monenlaisten opiskelijoiden tarpeet huomioivaksi. Tulevaisuudessa opiskelijoille onkin tärkeää tarjota nykyistä monipuolisempia ohjauspalveluja, joissa ohjaushenkilökunnan tarjoama henkilökohtainen ohjaus lisääntyä ohjattavan tarpeiden mukaisesti.

Ohjaustoimintoja on mahdollista kehittää siten, että pääosa informaatiosta on löydettävissä opinto-oppaista ja internet-sivuilta. Niillä tarjottava tieto ja ohjaus auttavat suurinta osaa opiskelijoista useimmissa ongelmatilanteissa. Henkilökohtaisen ohjauksen ja neuvonnan määrä lisääntyisi tällöin esimerkiksi juuri henkilökohtaisten opintosuunnitelmien laadinnan aikana, erilaisia ainevalintoja ja urasuunnittelua vaativissa tilanteissa. Erityisesti on syytä korostaa opettajien ohjaustyön merkitystä etenkin opintojen sisältöön ja urasuunnitteluun liittyvissä asioissa. Yleisten palvelujen lisäksi opiskelijoille tarjotaan ohjausta erikoisosaamista vaativissa asioissa, kuten harjoitteluun tai kansainväliseen vaihtoon liittyvissä tilanteissa. Tällöin henkilökohtainen ohjaus voi olla hyvinkin tiivistä. Edellä kuvatussa ns. porrastetussa tai segmentoidussa ohjausjärjestelmässä korostuu opiskelijan itseohjautuvuus. Samalla valittu strategia tekee mahdolliseksi ohjauspalvelujen tuottamisen entistä suuremmille opiskelijamäärille.

Olennaista ohjauksen onnistumisen kannalta on, että koko ammattikorkeakoulun henkilöstö on perillä ohjaustoiminnan organisoinnista niin, että opiskelija osataan opastaa oikean ohjaustahon luokse. Itseohjautuvuuteen perustuvaa ohjausjärjestelmää ei tällä hetkellä ole käytössä puhtaassa muodossaan missään ammattikorkeakoulussa, mutta joissakin ammattikorkeakouluissa järjestelmää ollaan jo kehittämässä selvästi sen suuntaisesti. Useimmissa ammattikorkeakouluissa kokonaisvaltainen ohjaustoiminnan suunnittelu ja organisointi on vielä alussa.

Sosiaalsiin suhteisiin liittyvä neuvonta on aikuisopiskelijoiden kohdalla erityisen huomioitavaa siksi, että aikuisopiskelijat jäävät helposti sosiaalisesta ohjauksesta vastaavan tutorinnin ulkopuolelle. Ammattikorkeakouluilla ei myöskään ole Ylioppilaiden terveydenhuoltosäätiön kaltaista valtakunnallista korkeakouluopiskelijoiden psykososiaalisen ohjaamisen osaamista käytettävissään.

Korkeakoulujen arviointineuvoston Opintojen ohjaus korkeakouluissa – arvioinnin mukaan henkilökohtaiset opintosuunnitelmat ovat periaatteessa erinomainen opintojen ohjauksen hyödyntämisväline. Eniten henkilökohtaisia opintosuunnitelmia käytetään tällä hetkellä sosiaali- ja terveysalalla sekä kulttuurialalla ja vähiten tekniikan alalla.

Edellä mainittu arviointiryhmä suosittelee myös, että henkilökohtaisten opintosuunnitelmien laadintaa ja seurantaakin tulisi tehostaa siten, että sovittaisiin niiden laadinnan ja seurannan yleisistä periaatteista sekä luotaisiin tarvittaessa koulutusala-kohtaisia toimintamalleja. Henkilökohtaisten opintosuunnitelmien ohjaukseen tulisi kytkeä pait-si opintojen suunnitteluun liittyvää ohjausta, myös urasuunnitteluun liittyvää ohjausta.

2.5 Arviot kysynnän kehityksestä

Valmisteluryhmän suorittama kysely osoitti, että aikuisopiskelijat kouluttautuvat lähialueensa ammattikorkeakoulussa. Näin ollen on ilmeistä, että kunkin alueen työvoi-

marakenteella, -tilanteella ja -tarpeilla on merkittävä vaikutus ammattikorkeakoulun aikuiskoulutuskysyntään. Tätä näkemystä vahvistaa se, että samaa koulutusalaan koskevat kysynnän arviot vaihtelivat eri alueiden ammattikorkeakouluissa.

Ammattikorkeakouluja pyydettiin arvioimaan opistoasteen ja ammatillisen korkeasteen tutkinnon suorittaneiden ammattikorkeakouluopintoihin hakeutumisen kehitystä koulutusaloittain lähivuosina. Luonnonvara-alalla arviot vaihtelevat suuresti alueittain. Vähentymisen alkaminen vaihtelee arvioissa vuosien 2002 - 2011 välillä. Muutoin voidaan yleistäen todeta, että opiskelijamäärien kysynnän kasvua odotettiin kaikilla aloilla vuosiin 2004 - 2005 saakka, jonka jälkeen opistoasteen tutkinnoilla hakeutuvien opiskelijamäärien arvioitiin vähenevän. Poikkeuksena on sosiaali- ja terveysala, jolla kasvua opistoasteen tutkintopohjalla odotetaan vuoteen 2010 ja jopa vuoteen 2015 saakka.

Jokaisella alalla oli myös ammattikorkeakouluja, jotka totesivat kysynnän pysyvän nykytasolla. Koulutuksen kysyntä laskenee myöhemmin koulutusohjelmissä, jotka on vastikään aloitettu. Myös ruotsinkielisten koulutusohjelmien kysynnän voinee odottaa pysyvän stabiilimpana.

Ammatillisen korkeasteen tutkinnon suorittaneiden opiskelijamäärien arvioitiin kasvavan vuosiin 2005 - 2006 saakka ja vähenevän sen jälkeen.

3 VALMISTELURYHMÄN SUOSITUKSET

Ammattikorkeakoulujen rahoitusjärjestelmä on parhaillaan selvitettävänä parhaillaan opetusministeriön asettamassa ammattikorkeakoulujen rahoitustyöryhmässä. Tämän vuoksi valmisteluryhmä ei ole käsitellyt suosituksissaan toimeksiantoonsa sisältyneitä rahoitusta koskevia kysymyksiä. Selvitys ammattikorkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen kysynnän kehityksestä opistoasteen tutkinnon suorittaneiden keskuudessa on esitetty luvussa 2.5. Valmisteluryhmä keskittyykin suosituksissaan opintojen hyväksilukemista, opetusjärjestelyjä ja tarjonnan suuntaamista koskeviin suosituksiin.

3.1 Aiempien opintojen hyväksilukeminen

Valmisteluryhmän mielestä hyväksilukemisen perusteiden tulee olla selkeitä, niin että ne tukevat opintojen mielekkyyttä erityisesti elinikäisen oppimisen kannalta. Hyväksilukemisen perusteiden on oltava selkeitä, loogisia ja oikeudenmukaisia. Koulutuksen laadun turvaamiseksi suoritettavan opintoviikkomäärän tulee kuitenkin jäädä riittävän suureksi, jotta tutkinto antaa opiskelijalle uutta osaamista. Eräillä aloilla työelämän vaatima osaaminen kehittyy erittäin nopeasti. Tämän vuoksi näiden alojen aiempien opintojen hyväksiluku on koettu ongelmalliseksi. Valmisteluryhmän mielestä samalla alalla suoritettussa opistoasteen / ammatillisen korkea-asteen tutkinnossa on kuitenkin aina osioita, joita työelämän kehitys ei kymmenessä vuodessa vanhenna.

Toisen asteen koulutus on lain mukaan (255/1995 13 §) ammattikorkeakouluopintojen pohjakoulutusvaatimus. Siksi toisella asteella suoritettusta samankaan alan tutkinnosta ei lueta opintoja hyväksi. Samankin niminen opintojakso ammattikorkeakoulussa poikkeaa tasoltaan ja sisällöltään toisen asteen vastaavasta opintojaksosta. Hyväksilukeminen koskee vähintään saman tasoisia opintoja ja osaamista.

Valmisteluryhmä esittää seuraavat suositukset:

- 1) Alle 10 vuotta sitten suoritettusta saman koulutusalan opistoasteen tai ammatillisen korkea-asteen tutkinnosta luetaan aina hyväksi vähintään 40 - 60 opintoviikkoa. Muut hyväksilukemisen perusteet tulee kirjata mahdollisimman selkeästi kunkin ammattikorkeakoulun tutkintosääntöön.
- 2) Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE ry. perustaa ryhmän, jonka tehtävänä on laatia kaikkien ammattikorkeakoulujen tutkintosääntöihin lain edellyttämät määräykset hyväksilukemisista yhdenmukaisten valtakunnallisen käytäntöjen luomiseksi.
- 3) Jokaisessa ammattikorkeakoulussa nimetään vastuuhenkilö, joka koordinoi hyväksilukemisia ammattikorkeakoulussa koulutusohjelmia edustavan asiantuntijaryhmän ohjaamana. Vastuuhenkilö myös tiedottaa opiskelijoille hyväksilukemisen perusteista.
- 4) Ammattikorkeakouluissa kehitetään mekanismeja, joilla opiskelija voi nykyistä paremmin osoittaa osaamisensa, jota ei voida todistuksilla osoittaa, mutta joka voi korvata osan opinnoista. Tarkoituksena ei kuitenkaan ole luoda näyttötutkintojärjestelmää ammattikorkeakouluihin, vaan kehittää henkilökohtaista opintosuunnitelmaa (HOPS) elinikäisen oppimisen ja urasuunnittelun välineenä.

3.2 Opetusjärjestelyjen kehittäminen

Ammattikorkeakouluopintojen toteutuksessa on enenevässä määrin luovuttu koulu- maisesta, paljon pakollista läsnäoloa vaativasta opiskelusta. Tilalle on tullut opiskeli- jan suunnitelmallista itseopiskelua sekä monenlaisia opiskelumenetelmiä ja tilanteita yhdistelevä opiskelu. Tämä merkitsee opiskelijan oman vastuun korostumista ja ai- heuttaa ohjauksen toteutukselle ja saavutettavuudelle uudenlaisia haasteita.

Opiskelijälähtöinen laadukkuus opetuksen järjestelyissä, sisällöllisessä ja etenkin menetelmällisessä toteutuksessa on keskeinen opintojen jatkamiseen ja sujuvaan etenemiseen vaikuttava tekijä. Siksi opetuksen laatuun tulee kiinnittää huomiota. Opetuksen tulee vastata sisällöltään ja vaikeustasoltaan opiskelijan odotuksia ja olla erityisesti aikuisen näkökulmasta toteutettua. Ammattikorkeakoulujen tulee kehittää opetussuunnitelmatyötään entistä suunnitelmallisemmaksi ja strategisesti johdetuksi. Erityisesti tulee varmistaa ne menettelyt, joilla työelämän tarpeiden välittyminen ope- tussuunnitelmiin varmistetaan. Opetussuunnitelmia laadittaessa on otettava huomi- oon opiskelijoiden erilaiset valmiudet. Mikäli opetusryhmään otetaan opiskelijoita eri- laisella koulutustaustalla, on yleensä tarpeen eriyttää osa opetussuunnitelmasta yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen tai muuten erilaisen koulutuksen saanei- den kesken.

Opintojen ohjausjärjestelmää kehitetään vastaamaan opiskelijoiden erilaisia tarpeita ja elämäntilanteita. Ensisijaista on ohjauksen saatavuuden ja saavutettavuuden tur- vaaminen sekä opiskelijoiden itseohjautuvuuden huomioiminen ohjausjärjestelmää kehitettäessä. Tiedotuksen oikeellisuuteen kiinnitetään huomiota. Opintojen ajoittu- misesta annetaan etukäteen mahdollisimman täsmällistä, paikkaansa pitävää tietoa opintojen vaatimien järjestelyjen suunnittelemiseksi.

Henkilökohtaisten opintosuunnitelmien laadinta ei saa jäädä vain opintojen alkuun sijoittuvaksi tapahtumaksi, vaan niitä tulee päivittää opintojen edetessä. Oppilaitok- sen opettajien on oltava tietoisia opiskelijoiden henkilökohtaisista opintosuunnitel- mista, jotta he voivat käyttää niitä opetuksen suunnittelun ja ohjauksen välineinä.

Opetusjärjestelyjen kehittämiseksi valmisteluryhmä suosittelee seuraavaa:

- 1) Opiskelijoiden henkilökohtaisia opintosuunnitelmia laadittaessa alueen ammattikorkeakoulujen tulee tehdä yhteistyötä opintojen tarjoamisessa opintojen sujuvan etenemisen varmistamiseksi. Tällöin opiskelija voi vali- ta henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaansa kursseja toisen korkeakou- lun tarjonnasta.
- 2) Ammattikorkeakouluissa kehitetään syklistä tiedonkeruuta opiskelijoiden henkilökohtaisten opintosuunnitelmien ja opetuksen kehittämisen poh- jaksi.
- 3) Opinnot järjestetään joustaviksi ja henkilökohtaista opintosuunnitelmaa hyödynnetään tehokkaasti ohjauksen välineenä. Ammattikorkeakouluis- sa myös lisätään aikuisopiskelijoiden henkilökohtaista ja/tai pienryhmä- ohjausta opintosuunnitelman laadinnassa sekä säännöllistä ja ohjattua henkilökohtaisten opintosuunnitelmien tarkistusta.

- 4) Korkeakoulujen arviointineuvosto ottaa työsuunnitelmaansa ammattikorkeakoulujen opetussuunnitelmatyön arvioinnin. Arvioinnin avulla tuotetaan muun muassa tietoa opintojen etenemisen tukemiseen liittyvistä hyvistä käytännöistä.

3.3 Tarjonnan suuntaamiseen liittyvät suositukset

Opetusministeriön ja ammattikorkeakoulujen tavoite- ja tulossopimusneuvotteluissa sovitaan vuosittain nuorten ja aikuiskoulutuksen seuraavan vuoden kokonaismääristä. Nuorten koulutuksen aloituspaikat määritellään kullekin ammattikorkeakoululle koulutusaloilta jaoteltuna. Aikuiskoulutuksessa sovitaan kunkin ammattikorkeakoulun keskimääräisten vuosiopiskelijoiden kokonaistarjonnasta ilman koulutusaloilta jakoa. Valmisteluryhmä keskusteli työnsä kuluessa siitä, olisiko myös aikuiskoulutuksessa tarkoituksenmukaista siirtyä ohjauskäytäntöön, jossa opiskelijat nuorten koulutuksen tapaan määriteltäisiin ammattikorkeakouluille koulutusaloittain kiintiöityinä. Opetusministeriö voisi tällöin ohjata kunkin koulutusalan tarjontaa valtakunnan tasolla ennakoiden eräiden alojen aikuiskoulutuksen kysynnän vähenemistä lähivuosien jälkeen. Ammattikorkeakouluille tehty kysely kuitenkin osoitti, että samankin alan koulutuskysyntä vaihtelee runsaasti sekä eri alueilla että vuosittain ja että aikuiskoulutuksen kysyntä on kuitenkin edelleen lähivuosina kaikilla aloilla kasvava.

Valmisteluryhmä esittää seuraavat suositukset :

- 1) Säilytetään nykyinen edellä kuvattu käytäntö, jossa ammattikorkeakoulujen aikuisopiskelijoiden kokonaismäärää ei jaeta koulutusaloittain. Tämä antaa ammattikorkeakouluille mahdollisuuden tarjota opintoja joustavasti eri vuosina kunkin koulutusalan alueellisen kysynnän mukaan.
- 2) Ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutukseen varataan määrärahaa koulutuskapasiteettia, jonka käytöstä ja kohdentumisesta sovitaan kolmivuotiskausittain ammattikorkeakoulujen ja opetusministeriön välisissä tavoite- ja tulossopimusneuvotteluissa.
- 3) Ammattikorkeakoulut tiivistävät yhteistyötään suunnitellessaan vuosittain alueensa aikuiskoulutuksen koulutusaloilta tarjontaa tasapainoisen ja kysyntään nähden tarkoituksenmukaisen koulutustarjonnan turvaamiseksi.

KYSELYLOMAKE**Pvm**

17.4.2001

Ammattikorkeakoulujen rehtorit

**KYSELY AIKUISKOULUTUKSENA SUORITETTAVASTA
TUTKINTOKOULUTUKSESTA**

Opetusministeriö asetti 13.2.2001 valmisteluryhmän, jonka tehtävänä on laatia suosituksia aikaisempien opintojen hyväksymisistä, opetusjärjestelyistä, rahoitukseen liittyvistä kysymyksistä ja muista toimenpiteistä, joilla ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutuksena suoritettavien tutkintojen opiskeluaikojaa voidaan tehostaa. Työryhmän tehtävänä on myös selvittää opistotutkinnon suorittaneiden ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen kysynnän kehitys ja tehdä ehdotukset mahdollisista paikkojen uudelleen suuntaamistarpeista.

Työnsä tueksi työryhmä on laatinut kyselyn, johon toivomme ammattikorkeakoulujen vastaavan toukokuun 2001 aikana. Kyselyn tarkoituksena on selvittää aikuiskoulutuksen kysynnän kehitystä opistoasteen tutkinnon suorittaneiden keskuudessa ja aikuiskoulutukseen liittyvien tarpeiden aloittaisia ja alueellisia eroavaisuuksia. Kyselyn tarkoituksena on myös selvittää aikaisempien opintojen hyväksilukemiseen liittyviä käytänteitä. Kaikki kysymykset koskevat aikuisopiskelijoita ja tutkintoon johtavaa koulutusta. Tarkoituksena on saada yleiskuva ja tuntuma vallitsevasta tilanteesta, joten aivan tarkkoihin prosenttilukuihin ei tarvitse pyrkiä.

Ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutuksen vuosittainen kokonaisvolyyymi on yhteensä 18 600 vuosiopiskelijaa, joista 14 600 tutkintoon johtavassa koulutuksessa ja 4 000 erikoistumisopinnoissa. Koko tämä volyyymi on käytössä täysimääräisenä. Koska on arvioitu, että määrä tulee säilymään samalla tasolla, opiskelijavolyymin lisäystä voidaan saada aikaan esimerkiksi tarjoamalla erikoistumisopintoja pääsääntöisesti 20 ov:n laajuisina ja tehostamalla tutkintoon johtavan koulutuksen keskimääräisiä opiskeluaikojaa.

Tällä hetkellä AMKOTA:sta ei ole saatavilla tietoja opiskelijan aikaisempaan koulutukseen ja/tai työkokemukseen perustuvasta opintoviikkojen hyväksilukemisista ammattikorkeakouluissa. AMKOTA:an on kuitenkin tulossa lähiaikoina raportti (tiedot ovat jo tietokannassa) aikuiskoulutuksessa opiskelupaikan vastaanottaneiden pohjakoulutuksista vuonna 2000 alkavasta koulutuksesta. Raportti tehdään ammattikorkeakouluittain / koulutusaloittain / koulutusohjelmittain, erikseen nuorten ja aikuisten tutkintoon johtavasta koulutuksesta. Aiemmilta vuosilta näitä tietoja ei ole kootusti saatavilla. Tästä syystä joudumme turvautumaan opiskelijakohtaisten pohjatietojen keruussa apuunne.

Kyselylomakkeeseen on kirjattu valmiiksi muutamia oman ammattikorkeakoulunne aikuiskoulutusta koskevia lukuja viime vuosilta ja vastaavat valtakunnalliset luvut tai kaikkien ammattikorkeakoulujen keskiarvot. Kyselyn täyttäminen vaatii aikaa ja opiskelijatietojen etsimistä. Arvostamme vaivannäköänne.

Yhteistyöstä kiittäen,
Hannele Salminen
Valmisteluryhmän puheenjohtaja

KYSELY TUTKINTOON JOHTAVASTA AIKUISKOULUTUKSESTA
X:n AMMATTIKORKEAKOULU

Keskimääräinen aikuisten vuosiopiskelijamäärä

X:n **AMMATTIKORKEAKOULU**

Koko maa

<i>Vuonna 1998</i>	<i>850</i>	<i>15 660 *)</i>
<i>Vuonna 1999</i>	<i>900</i>	<i>17 910 *)</i>
<i>Vuonna 2000</i>	<i>1 050</i>	
<i>16 800**)</i>		
<i>Vuonna 2001</i>	<i>1 000</i>	
<i>18 600 **)</i>		

**) Tulosneuvotteluissa oli sovittu 10 % käyttövajausta ennakoiden määrät budjetissa olevaa lukua korkeammiksi.*

****) Budjettiluvut*

1. Kyselyyn vastaajan taustatiedot:

- 1.1. Nimi
- 1.2. Sähköpostiosoite
- 1.3. Puhelinnumero
- 1.4. Faksinumero
- 1.5. Tehtävänimike

OPIKELIJOIDEN TAUSTAT

2. Aikuisopiskelijoiden opiskelun päätoimisuus tutkintoon johtavassa koulutuksessa

- 2.1. Kuinka suuri osa aikuisopiskelijoista opiskelee säännönmukaisen ajan puitteissa eli päätoimisena tutkintoon johtavassa koulutuksessa?

Lähes kaikki	Noin 1/2	Noin 1/4	Vähemmän kuin 1/4
☐	☐	☐	☐

- 2.2. Kuinka suuri osa aikuisopiskelijoista käy päätoimisessa työssä opiskelun ohessa?

Lähes kaikki	Noin 1/2	Noin 1/4	Vähemmän kuin 1/4
☐	☐	☐	☐

3. Hakeutuneiden ja aloittaneiden aikuisopiskelijoiden pohjakoulutus- eri vuosina

3.1. Hakijoista X %:lla oli

	1998	1999	2000	2001
1) Opistoasteen tutkintoa alempi koulutus:				
a) saman alan ammatti- tai erikoisammattitutkinto				
b) eri alan ammatti- tai erikoisammattitutkinto				
c) samalla alalla suoritettu toisen asteen ammatillinen perustutkinto				
d) eri alalla suoritettu toisen asteen ammatillinen perustutkinto				
e) muu, mikä				
2) Opistoasteen tutkinto				
a) saman alan				
b) lähialan opistoasteen tutkinto				
c) muun alan opistoasteen tutkinto				
3) Ammatillinen korkea-asteen tutkinto				
a) saman alan				
b) lähialan ammatillinen korkea-asteen tutkinto				
c) muun alan ammatillinen korkea-asteen tutkinto				
4) Alempi korkeakoulututkinto				
a) saman tai lähialan				
b) muun alan alempi korkeakoulututkinto				
5) Ylempi korkeakoulututkinto				
a) saman tai lähialan				
b) muun alan ylempi korkeakoulututkinto				
6) Muu koulutus, mikä				

3.2. Koulutuksen aloittaneista X %:lla oli

	1998	1999	2000	2001
1) Opistoasteen tutkintoa alempi koulutus:				
a) saman alan ammatti- tai erikoisammattitutkinto				
b) eri alan ammatti- tai erikoisammattitutkinto				
c) samalla alalla suoritettu toisen asteen ammatillinen perustutkinto				
d) eri alalla suoritettu toisen asteen ammatillinen perustutkinto				
e) muu, mikä				
2) Opistoasteen tutkinto				
a) saman alan				
b) lähialan opistoasteen tutkinto				
c) muun alan opistoasteen tutkinto				
3) Ammatillinen korkea-asteen tutkinto				
a) saman alan				
b) lähialan ammatillinen korkea-asteen tutkinto				
c) muun alan ammatillinen korkea-asteen tutkinto				
4) Alempi korkeakoulututkinto				
a) saman tai lähialan				
b) muun alan alempi korkeakoulututkinto				
5) Ylempi korkeakoulututkinto				
a) saman tai lähialan				
b) muun alan ylempi korkeakoulututkinto				
6) Muu koulutus, mikä				

4. Aikuisopiskelijoiden rekrytointialue

Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on palvella erityisesti oman ja lähialueittensa koulutustarpeita. Aikuiskoulutustarjonnan suuntaamiseksi pyrimme kartoittamaan, mistä aikuisopiskelijat hakeutuvat koulutukseen. Ilmoittakaa seuraavassa aikuiskoulutukseen hakijoiden kotipaikkajakauma maakunnittain prosentteina kyseisen vuoden hakijamäärästä, mikäli tämä tieto on teillä saatavilla.

- 4.1. Aikuisopiskelijoiden rekrytointialueet maakunnittain (prosenttia aikuiskoulutukseen hakijoista yhteensä):

MAAKUNNAT	2000
Ahvenanmaa	
Etelä-Karjala	
Etelä-Pohjanmaa	
Etelä-Savo	
Häme	
Itä-Uusimaa	
Kainuu	
Keski-Pohjanmaa	
Keski-Suomi	
Kymenlaakso	
Lappi	
Pirkanmaa	
Pohjanmaa	
Pohjois-Karjala	
Pohjois-Pohjanmaa	
Pohjois-Savo	
Päijät-Häme	
Satakunta	
Uusimaa	
Varsinais-Suomi	

- 4.2. Onko jakaumassa havaittavissa huomattavia vaihteluja eri vuosina, syy tähän (esim. tietty koulutus käynnistyy vain vuorovuosin tms.) ?

5. Koulutuksen kysynnän kehitys

- 5.1. Arvionne ammattikorkeakoulututkintoa opiskelemaan hakeutuvien, **opistoasteen tutkinnon suorittaneiden** määrän kehityksestä eri aloilla lähivuosina. Arvioikaa myös millä aikavälillä kasvu jatkuu tai mistä alkaen kysyntä oleellisesti vähenee nykytasosta. Lomakkeeseen on merkitty kaikki koulutusalat. Arviota pyydetään niistä aloista, joihin teidän ammattikorkeakoulunne tarjoaa aikuiskoulutusta.

Luonnonvara-ala:

- 1) määrä säilyy entisellään vuodet _____
2) määrä kasvaa vielä vuosina _____ - _____
3) määrä vähenee oleellisesti alkaen vuodesta _____

Tekniikan ala:

- 1) määrä säilyy entisellään vuodet _____
2) määrä kasvaa vielä vuosina _____ - _____
3) määrä vähenee oleellisesti alkaen vuodesta _____

Hallinnon ja kaupan ala:

- 1) määrä säilyy entisellään vuodet _____
- 2) määrä kasvaa vielä vuosina _____ - _____
- 3) määrä vähenee oleellisesti alkaen vuodesta _____

Matkailu-, ravitsemis- ja talousala

- 1) määrä säilyy entisellään vuodet _____
- 2) määrä kasvaa vielä vuosina _____ - _____
- 3) määrä vähenee oleellisesti alkaen vuodesta _____

Sosiaali- ja terveysala:

- 1) määrä säilyy entisellään vuodet _____
- 2) määrä kasvaa vielä vuosina _____ - _____
- 3) määrä vähenee oleellisesti alkaen vuodesta _____

Kulttuuriala:

- 1) määrä säilyy entisellään vuodet _____
- 2) määrä kasvaa vielä vuosina _____ - _____
- 3) määrä vähenee oleellisesti alkaen vuodesta _____

Humanistinen ja opetusala:

- 1) määrä säilyy entisellään vuodet _____
- 2) määrä kasvaa vielä vuosina _____ - _____
- 3) määrä vähenee oleellisesti alkaen vuodesta _____

5. 2. Vastaava arvionne ammatillisen korkea-asteen koulutuksen suorittaneiden koulutuskysynnästä.**Luonnonvara-ala:**

- 1) määrä säilyy entisellään vuodet _____
- 2) määrä kasvaa vielä vuosina _____ - _____
- 3) määrä vähenee oleellisesti alkaen vuodesta _____

Tekniikan ala:

- 1) määrä säilyy entisellään vuodet _____
- 2) määrä kasvaa vielä vuosina _____ - _____
- 3) määrä vähenee oleellisesti alkaen vuodesta _____

Hallinnon ja kaupan ala:

- 1) määrä säilyy entisellään vuodet _____
- 2) määrä kasvaa vielä vuosina _____ - _____
- 3) määrä vähenee oleellisesti alkaen vuodesta _____

Matkailu-, ravitsemis- ja talousala

- 1) määrä säilyy entisellään vuodet _____
- 2) määrä kasvaa vielä vuosina _____ - _____
- 3) määrä vähenee oleellisesti alkaen vuodesta _____

Sosiaali- ja terveysala:

- 1) määrä säilyy entisellään vuodet _____
- 2) määrä kasvaa vielä vuosina _____ - _____
- 3) määrä vähenee oleellisesti alkaen vuodesta _____

Kulttuuriala:

- 1) määrä säilyy entisellään vuodet _____
- 2) määrä kasvaa vielä vuosina _____ - _____
- 3) määrä vähenee oleellisesti alkaen vuodesta _____

Humanistinen ja opetusala:

- 1) määrä säilyy entisellään vuodet _____
- 2) määrä kasvaa vielä vuosina _____ - _____
- 3) määrä vähenee oleellisesti alkaen vuodesta _____

- 5.3. Arvionne ammattikorkeakoulututkintoa opiskelemaan hakeutuvien, **toisen asteen ammatillisen koulutuksen, ts. ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden** koulutuksen kysynnän kehityksestä lähivuosina

6 Aikuisopiskelijoiden opintojen ohjaus

Aikuistutkintojen suoritusajat vaihtelevat suuresti sekä aloittain että samallakin alalla eri ammattikorkeakouluissa. Keskimääräinen vaihteluväli vuonna 2000 oli 1.3 - 3.9 vuotta. (Ks. omaa ammattikorkeakouluanne koskeva tilasto lomakkeen lopussa.)

- 6.1. Miten aikuisopiskelijat motivoidaan/sitoutetaan tutkinnon suorittamiseen kohtuullisessa opiskeluajassa (esim. ohjaajan nimeäminen opiskelijan työpaikalta/opintojen etenemissuunnitelman laadinta, jossa opiskelijan työnantaja mukana/ tutorointi)?
- 6.2. Miten aikuisopiskelijoiden tutkintoon johtavan koulutuksen opintojen ohjauksessa huomioidaan ilta- tai osa-aikaopiskelijoiden erityistarpeet?
- 6.3. Onko aikuisopiskelijan mahdollista kesken opintojen vaihtaa päiväopiskelijasta iltaopiskelijaksi? Ohjataanko tähän? Kuinka yleistä tämä on?

7. Opintojen hyväksiluku ammattikorkeakoulututkintoon

Ammattikorkeakouluopinnoista annetun asetuksen 14 §:ssä todetaan, että ammattikorkeakoulun tutkintosäännössä annetaan tarkempia määräyksiä ja ohjeita tutkinnoista, koulutusohjelmista, opetussuunnitelmista, opinnoista, opetukseen osallistumisesta, **muiden opintojen hyväksilukemisesta**, harjoittelusta, opinnäytetyöstä, arvioinnista ja todistuksista.

7.1. Mikäli ammattikorkeakoulunne tutkintosäännössä on määritelty yleisperiaatteet tai yksityiskohtaiset menettelyt, joiden mukaan aikaisempia opintoja hyväksiluetaan aikuisten ammattikorkeakoulututkintoon opiskeltaessa, liittääkö **tutkintosääntö** tai em. hyväksilukua koskeva osuus kyselylomakkeen mukaan tai kirjatkaa siinä mainitut seikat tähän:

7.2. Korvaavuuksia määriteltäessä on merkitystä sillä, kuinka kauan aikaa opintojen suorittamisesta on kulunut. Usein tässä yhteydessä erotellaan vanhat ja uudemmat opistotason tutkinnot. Mitä aikarajaa käytätte hyväksiluvussa erotellessanne vanhat ja uudet opistotason tutkinnot (aikarajana oleva tutkintojen suoritusvuosi tms. Esim. alle viisi vuotta tutkinnon suorittamisesta 5 - 10 vuotta, yli 10 vuotta jne.)?

7.3. Voitteko karkeasti arvioida, miten opintoviikkoina määrittyy em. ero vanhojen ja uudempien tutkintojen hyväksiluvussa (ks. myös kysymys 6.5.)?

- a) Alle viisi vuotta vanha saman alan tutkinto, hyväksiluku vähintään _____ ov
- b) 5 - 10 vuotta vanha saman alan tutkinto, hyväksiluku vähintään _____ ov
- c) yli 10 vuotta vanha saman alan tutkinto, hyväksiluku vähintään _____ ov

7.4. Hyväksilukemisen pääperiaatteet vaihtelevat myös aloittain. Mikäli teillä on alla mainittua koulutusta, **kuinka pitkäksi määritätte seuraavien ryhmien koulutuspituuudet** opintoviikkoina? Luetelkaa lopussa muut sellaiset alat, joilla on vastaavia hyväksiluvun ryhmäperiaatteita.

- a) merkonomista kaupan ja hallinnon AMK-tutkintoon _____ ov
- b) opistoinsinööristä AMK-insinööriksi _____ ov
- c) teknikosta AMK- insinööriksi _____ ov
- d) opistoasteen sairaanhoitajasta AMK-sairanhoitajaksi _____ ov
- opistoasteen kättilökoulutuksesta kättilö AMK _____ ov
- opistoasteen sairaanhoitajasta AMK-kättilöksi, AMK- terveydenhoitajaksi _____ ov
- suuhygienian opistoasteen tutkinnosta vastaavaan AMK-tutkintoon _____ ov
- e) muut _____

7.5. Otetaanko tutkintoon johtavassa aikuiskoulutuksessa HOPS:a laadittaessa opiskelijan työkokemus huomioon opintoja korvaavana?

- saman alan _____ vuoden työkokemus
- vastaa _____ ov:a
- lähialan työn _____ vuoden työkokemus
- vastaa _____ ov:a

- 7.6. Entä koulutuksen alaan liittyvä harrastetoiminta?
- 7.7. Mitä suosittelisitte opistotutkintojen hyväksiluvun valtakunnallisiksi yleisperiaatteiksi? (Vertaa Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman suositus hyväksiluvusta korkeakoulusektorilta toiselle siirryttäessä)

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma vuosille 1999 - 2004:

*Koulutusjärjestelmän joustavuuden ja opiskelijoiden oikeusturvan kannalta on aiempien opintojen riittävä ja oikeudenmukainen hyväksilukeminen keskeistä siirryttäessä korkeakoululaitoksessa sektorilta toiselle. Hyväksilukeminen on korkeakoulujen tehtävä.
Tavoitteeksi asetetaan, että siirryttäessä korkeakoulututkinnon suorittamisen jälkeen korkeakoulusektorilta toiselle luetaan samalla alalla suoritetusta tutkinnosta hyväksi noin puolet suoritettun tutkinnon laajuudesta.*

- 7.8. Onko henkilökohtainen opintosuunnitelma voitu laatia jokaiselle aikuisopiskelijalle?
- 7.9. Näkemyksenne siitä, missä määrin laadittuja henkilökohtaisia opintosuunnitelmia on voitu toteuttaa:
- 7.10. Millaisia erityisiä opintojärjestelyjä hyväksiluku aiheuttaa? (Esim. miten opetusta on eriytetty, missä määrin on käytetty monimuoto-opetusta, entä virtuaaliopetusta tai avoimen AMK:n opintoja)?

8. Rahoitukseen liittyvät kysymykset

Asetus opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (806/1998)

17 §

Oppilaaksi ja opiskelijaksi lukemista koskevat rajoitukset

Oppilas- ja opiskelijamääriä laskettaessa opiskelija voidaan lukea opiskelijaksi enintään niin kauan kuin opiskelu voisi päätoimisesti suoritettuna kestää. Ammattikorkeakoulututkintoa suorittava opiskelija voidaan kuitenkin lukea opiskelijaksi enintään opintojen laajuutta vastaavan ajan. Oppilas ja opiskelija voidaan samana laskentapäivänä lukea rahoituksen perusteena olevaksi opiskelijaksi vain yhdessä tässä asetuksessa tarkoitetussa koulutuksessa.

- 8.1. Miten ammattikorkeakoulussanne määritellään tutkintoon johtavan aikuiskoulutuksen opiskeluaika?
- 8.2. Miten ammattikorkeakoulussanne määritellään aikuisopiskelija?

9. Mitä muuta haluaisitte sanoa aiheeseen liittyen?

Lisäkommentteja, ehdotuksia ym. Voisitte kertoa myös siitä miten ammattikorkeakoulussanne valmistaudutaan mahdollisesti elokuussa voimaan tulevaan lakimuutokseen. Ammattikorkeakouluopinnoista annettuun lakiin ehdotetaan lisättäviksi ammattikorkeakouluun ilmoittautumista, opiskelijan opiskeluoikeutta ja sen seuranta sekä opiskeluoikeuden menetyistä ja muutoksenhakua siihen koskevat säännökset.

Keskimääräinen valmistumisaika aloittain aikuisilla

	1998			1999			2000		
	Amk		Kaikki amk:t	Amk		Kaikki amk:t	Amk		Kaikki amk:t
	Lkm	Keskim. opiskelu-aika vuotta	Keskim. opiskelu-aika vuotta	Lkm	Keskim. opiskelu-aika vuotta	Keskim. opiskelu-aika vuotta	Lkm	Keskim. opiskelu-aika vuotta	Keskim. opiskelu-aika vuotta
Helsingin liikelouden amk									
Hallinnon ja kaupan ala	92	3,7	3,4	100	3,7	3,0	143	4,0	3,2
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala			3,8			2,9	3	2,3	2,8

Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen verkosto
työvaliokunta

Selvitys
28.9.2001

AIKAISEMPIEN OPINTOJEN HYVÄKSYMINEN AIKUISKOULUTUKSEN OSALTA

Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen verkoston työvaliokunnan esilletuoma näkemys perustuu koulutusohjelmaprojektin aikana tehtyyn selvitykseen ja työvaliokunnan puhelinneuvotteluun 27.9.2001. Asiassa on konsultoitu koulutusohjelmaprojektin työskentelyyn sosiaalialan edustajana osallistunutta Laurea-ammattikorkeakoulun koulutusalaajohtajaa Anna-Liisa Lampista.

Sosionomi (AMK) –koulutusta aikuiskoulutuksena toteuttava yksikkö laatii opiskelijan kanssa henkilökohtaisen opetussuunnitelman, jossa hyväksilukemisen laajuudesta sovitaan. Yleisiä periaatteista:

- tutkinnon ala vaikuttaa hyväksilukemiseen
- tutkinnon tuoreus vaikuttaa hyväksilukemiseen
- opiskelijan muut suoritukset, esim. yliopistolliset arvosanat ja laajemmat täydennyskoulutukset ja mahdolliset erikoistumisopintosuoritukset vaikuttavat hyväksilukemiseen
- sosionomi (AMK) –tutkinnon rakenteesta ja tasosta on huolehdittava hyväksilukemisen yhteydessä, esim. tutkimus- ja kehittämistoimintaan ja kansainvälisyyteen liittyvät valmiudet tulee turvata

Koulutusohjelmaprojektin linjaus hyväksilukemisesta on seuraavankaltainen:

”Täydennettäessä opintoja aikaisemmasta saman koulutusohjelman opistotason tutkinnosta ammattikorkeakoulututkintoon luetaan aikaisemmista opinnoista hyväksi noin 60 - 100 opintoviikkoa.

Vuonna 1996 alkaneesta opistotason saman koulutusohjelman tutkinnosta hyväksiluetaan 100 - 120 opintoviikkoa.

Opintoja hyväksiluetaan soveltuvin osin perus- ja ammattiopinnoissa ja tarvittaessa kirjallisen kokeen tai taitonäytön perusteella.”

Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen verkoston työvaliokunta ehdottaa, että saman koulutusohjelman opistotason tutkinnosta hyväksiluetaan 60 - 100 opintoviikkoa riippumatta alkamisajankohdasta. Perusteena tälle on ammattikorkeakoulututkinnon tason ja rakenteen säilyttäminen sekä vanhentuvan tiedon ajantasaistamistarpeet.

Muun kuin saman koulutusohjelman tutkinnosta hyväksiluettava opintoviikkomäärä on pienempi.

Kyselyn aikataulussa ei ollut mahdollista tehdä laajempaa kyselyä verkostossa. Mielestämme hyväksiluettavien opintoviikkojen määrässä tulisi olla yhdenmukainen linja. Aikuiskoulutuksen toteuttaminen toisen asteen tutkinnon pohjalta on yleistymässä ja myös sen osalta tarvittaneen yhteistä linjausta.

Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen verkosto
Päivi Rinne, puheenjohtaja

Hyväksilukeminen sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen aikuiskoulutuksessa

Ammattikorkeakoulu	saman alan opisto	muu opisto	toisen asteen tutkinto	huomioitavia kriteereitä
Kymenlaakson amk	85	50-85	-	- hyväksi lukeminen saman tasoisilla opinnoilla - alkamisajankohta ei vaikuta - ei ammatillisista opinnoista, vaan perusopinnoista, harjoittelusta ja vapaasti valittavista opinnoista
Pirkanmaan amk	80			
Helsingin amk	80 suositus 60-80 tai 80-100		20	- painottuu perusopintoihin - alkamisajankohta ei vaikuta - pitäisikö edellyttää tiettyä ikää (eikö edellytetäkin?) ja työkokemuksen määrää
Satakunnan amk	60-80			
Laurea-amk	100 110 (sosohj.)		-	- sosiaalialan ohjaajakoulutuksen alkamisajankohta
Etelä-Karjalan amk	60-80 60-100 sopii			- alkamisajankohdasta riippumatta - kirjallisen kokeen tai taitonäytteen mahdollisuus

Terveysalan amk-verkosto

SELVITYS/SUOSITUS

31.12.2001

AIKAISEMPIEN OPINTOJEN HYVÄKSILUKEMINEN

Terveysalan ammattikorkeakoulutuksen verkostossa on käsitelty aikaisempien opintojen hyväksilukemista. Asiaa kyseltiin sähköpostin välityksellä sekä verkostokokouksessa (19.12.2001).

Nykyinen käytäntö (kyselyyn vastasi 10 ammattikorkeakoulua):

Joissain ammattikorkeakouluissa erotetaan ns. vanhan (2½-vuotinen) ja uuden (3½-vuotisen) terveystalan opistokoulutuksen saaneet eri ryhmiin. 2½-vuotisen opistokoulutuksen saaneiden tutkinnosta (tai ennen vuotta 1991 tutkinnon suorittaneiden) luetaan hyväksi 75 - 82 ov ja 3½-vuotisesta (tai 1992-jälkeisestä) koulutuksesta 95 - 100 ov.

Useimmissa ammattikorkeakouluissa ei erotella (tai ei ole ainakaan vastauksissa mainittu spesifisti) ”vanhaa ja uutta” opistokoulutusta. Hyväksilukemisen haarukka on 60 - 110 opintoviikon välillä. Hyväksilukeminen on yksilöllistä, jossa otetaan huomioon mm. tutkinnon suorittamisajankohta.

Vastauksista ei ilmene hyväksilukeminen niissä tapauksissa, joissa henkilön suorittama terveystalan tutkinto (koulutusohjelma) on eri kuin mitä hän hakeutuu suorittamaan ammattikorkeakoulussa (esim. suorittanut fysioterapeutin tutkinnon ja hakee sairaanhoitajakoulutukseen). Yllämainitut käytänteet koskenevat saman tai läheisen koulutusohjelman suorittamista.

Suositus (kun kyseessä on sama koulutusohjelma):

Opistoasteelta siirryttäessä ammattikorkeakouluun 2½-vuotisesta koulutuksesta hyväksiluetaan vähintään 60 - 80 ov, 3½-vuotisesta koulutuksesta hyväksiluetaan vähintään 80 - 100 ov. Lisäksi tulee katsottavaksi yksilölliset hyväksilukemisratkaisut.

Toiselta asteelta siirryttäessä ammattikorkeakouluun ei hyväksilukemisia suoraan anneta koulutuksen perusteella.

Näyttökokeiden järjestäminen on mahdollista, jolloin opiskelijat voivat osoittaa osaamisensa ja saada hyväksiluettua opintosuorituksen tällä perusteella. Näyttöön osallistuminen ei ole sidottu opiskelijan koulutuspohjaan.

Terveystalan verkoston puolesta
Inkeri Papp
verkoston puheenjohtaja

LIITE 4

Pääsihteeri Kaj Malm
ARENE

AIKAISEMPIEN OPINTOJEN HYVÄKSILUKEMINEN TEKNIIKAN JA LIIKENTEEN AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTOON

Päällekkäisorganisoitumisen ja siitä aiheutuvien vastakkaisasettelujen välttämiseksi tekniikan ja liikenteen kehittämisryhmänä on toiminut käytännössä Insinöörikoulutusjohtajat- niminen yhdistys, johon kuuluvat kaikki ammattikorkeakoulujen tekniikan yksikköjen toimiala-, koulutusala- ja koulutusohjelmajohtajat.

Ryhmän kokouksissa on selvitetty tekniikan ammattikorkeakouluopintojen aikuiskoulutuksessa sovellettavia aikaisempien opintojen hyväksilukemiskäytänteitä. Nämä ovat pääosin yhteneväisiä, mutta poikkeamiakin esiintyy lähinnä kireämpään suuntaan.

Koska erityisesti aikuiskoulutuksessa käytetään pääsääntöisesti henkilökohtaisia opetussuunnitelmia, aikaisempien opintojen hyvitysmenettelyn sijaan tulisi määritellä tutkintoon vaadittavien opintojen laajuudet.

Seuraavassa taulukossa on esitettynä yleisimmin esiintyvä nykytilanne opintojen vaaditun laajuuden ja aikaisemmista opinnoista saatavien hyvitysten osalta.

Aikaisemmat opinnot	Opintojen vaadittu laajuus	Hyvitykset aikaisemmista opinnoista	Huomautuksia
Ammatillinen perustutkinto	160 ov	0 ov	Harjoittelu tai sen osa mahdollista korvata pitkällä työkokemuksella
Teknillisen alan opistoasteen tutkinto (teknikko)	80 - 100 ov	60 - 80 ov	Opintojen vaaditun laajuuden suuremmat arvot koskevat koulutusohjelman vaihtajia
Muun alan opistoasteen tutkinto (esim. merkonomi)	120 - 140 ov	20 - 40 ov	
Ammatillisen korkea-asteen tutkinto (insinööri)	30 - 60 ov	100 - 130 ov	Opintojen vaaditun laajuuden suuremmat arvot koskevat koulutusohjelman vaihtajia

Kehittämisryhmän puheenjohtaja

Pentti Ruotsala

**HALLINNON JA KAUPAN ALAN
KEHITTÄMISRYHMÄ****ESITYS**
21.11.2001ARENE RY
Pääsihteeri Kaj Malm**AIKAISEMPIEN OPINTOJEN HYVÄKSILUKEMINEN LIIKETALouden
AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTOON**

Hallinnon ja kaupan alan kehittämisryhmä on laatinut selvityksen aikaisempien opintojen hyväksilukemiskäytännöistä koskien liiketalouden ammattikorkeakoulututkinnon suorittamista. Selvityksen mukaan hallinnon ja kaupan alalla esiintyy erilaisia käytäntöjä aikaisempien opintojen hyväksilukemisessa sekä nuorten koulutuksessa että aikuiskoulutuksessa.

Hallinnon ja kaupan alan kehittämisryhmän kokouksessa 21.11.2001 päätimme esittää seuraavat yhtenäiset suositukset hyväksilukemiskäytännöistä sovellettavaksi alallemme. Esitys koskee liiketalouden ammattikorkeakoulututkinnon (tradenomi) suorittamista sekä nuorten koulutuksessa että aikuiskoulutuksessa.

Liiketalouden koulutusohjelma tai siihen rinnastettava**Opistoasteen merkonomitutkinto**

- tutkintotodistuksella voi korvata opintoja suoraan ilman erillistä näyttöä tai osoittamalla muita opintoja
- hyväksilukemisen määrä on enintään 60 opintoviikkoa ammattikorkeakoulun harkinnan mukaisesti, riippuen
 - opiskelijan aikaisemmasta pohjakoulutuksesta (pk / yo)
 - tutkinnon suorittamisajankohdasta
- hyväksilukemisen aikaraja: opintojen alkaessa enintään 10 vuotta vanha tutkinto, huomioiden työkokemus

Liiketalouden perustutkinto (merkonomi)

- tutkintotodistuksella ei voi korvata opintoja suoraan, suora hyväksilukemisen määrä on 0 opintoviikkoa
- hyväksilukeminen tapahtuu erillisten näyttöjen kautta tai osoittamalla opiskelijalle muita opintoja, jolloin suoritettavien opintoviikkojen kokonaislaajuudeksi tulee 140
- opintoja voidaan hyväksilukea, mikäli suoritettavat opinnot ovat korkeakoulutasoisia

Muut opinnot

- korkeakoulutasoisilla opinnoilla voidaan korvata liiketalouden ammattikorkeakoulututkintoon sisältyviä opintoja kunkin ammattikorkeakoulun harkinnan mukaisesti
- muun alan opistoasteen tutkinnolla voi suoraan korvata liiketalouden ammattikorkeakoulututkintoon kuuluvia opintoja ammattikorkeakoulun harkinnan mukaisesti

- suoritetusta armeijan johtamiskoulutuksesta voidaan myöntää ammatti-korkeakoulun harkinnan mukaisesti korkeintaan 4 opintoviikkoa vapaasti valittaviin opintoihin
- aikaisemmalla työkokemuksella voidaan korvata pääsääntöisesti vain työharjoittelua.

Tietojenkäsittelyn koulutusohjelma tai siihen rinnastettava

Opistoasteen datanomitutkinto

- tutkintotodistuksella voi korvata opintoja suoraan ilman erillistä näyttöä tai osoittamalla muita opintoja
- hyväksilukemisen määrä on enintään 60 opintoviikkoa ammattikorkeakoulun harkinnan mukaisesti, riippuen
 - opiskelijan aikaisemmasta pohjakoulutuksesta (pk / yo)
 - tutkinnon suorittamisajankohdasta
- hyväksilukemisen aikaraja: opintojen alkaessa enintään 10 vuotta vanha tutkinto, huomioiden työkokemus

Tietojenkäsittelyn perustutkinto (datanomi)

- tutkintotodistuksella ei voi korvata opintoja suoraan, suora hyväksilukemisten määrä on 0 opintoviikkoa
- hyväksilukeminen tapahtuu erillisten näyttöjen kautta tai osoittamalla opiskelijalle muita opintoja, jolloin suoritettavien opintoviikkojen kokonaislaajuudeksi tulee 140
- opintoja voidaan hyväksilukea, mikäli suoritettut opinnot ovat korkeakoulutasoisia

Muut opinnot

- korkeakoulutasoisilla opinnoilla voidaan korvata liiketalouden ammattikorkeakoulututkintoon sisältyviä opintoja kunkin ammattikorkeakoulun harkinnan mukaisesti
- muun alan opistoasteen tutkinnolla voi suoraan korvata liiketalouden ammattikorkeakoulututkintoon kuuluvia opintoja ammattikorkeakoulun harkinnan mukaisesti
- suoritetusta armeijan johtamiskoulutuksesta voidaan myöntää ammattikorkeakoulun harkinnan mukaisesti korkeintaan 4 opintoviikkoa vapaasti valittaviin opintoihin
- aikaisemmalla työkokemuksella voidaan korvata pääsääntöisesti vain työharjoittelua

Arenen hallinnon ja kaupan alan kehittämisryhmä